

Felsőbüki Nagy Pál

A család őse Barcsay Benedek erdélyi származású nemes, akit az erdélyi rendek és saját család-tagjai szülőföldje elhagyására kényszerítettek Habsburg-hűsége és katolikus vallása miatt. Az üldözött Sopron vármegyében, Csornán, a premontrei apátságban lelt menedékre 1605-ben. Először a lédeci uradalom vezetésével bízták meg, később pedig központi irattárak felügyelője volt. Üldözői megtévesztésére, a nyugodtabb élet reményében családnevét Barcsayról Nagyra változtatta.

Az uralkodó - II. Mátyás - hűségéért megjutalmazta, a kihalt Vízlóbbüki család birtokával és kúriájával együtt. Nagy Benedek későbbi leszármazottai kiemelkedő szerepet töltek be Sopron és Vas megye életében. (Felsőbüki Nagy Pál édesapja, Nagy Sándor Sopron vármegye főjegyzője, majd alispánja /1779-1799/ és országgyűlési követe /1790, 1792, 1796/.) Felsőbüki Nagy Pál 1777. október 7-én született Fertőszentmiklóson, Somogyi Erzsébet és Nagy Sándor gyermekeként. Keresztelésének ideje 1777. október 8.. A keresztségben a Pál Xavéri Ferenc nevet kapta. Erről a fertőszentmiklósi Plébánia bejegyzése tanúskodik. A rendelkezésünkre álló forrás alapján ezt az adatot fogadjuk el hitelesnek. Ezt erősíti továbbá a síremléken található születési dátum is: Szül 1777ik évi október 7ikén.

Tanulmányait az apai háznál, a soproni gimnáziumban, majd a pozsonyi Akadémián folytatta, ezután Pesten jogot hallgatott. Itt szerezte ügyvédi oklevelét, miközben nagybátyja mellett - az akkori királyi személyi személynök - gyakornokoskodott. A napóleoni háborúk idején több alkalommal vett részt nemesi felkelésekben - 1797; 1805; 1809; 1813 -, ahol rangban is részesült, előbb kapitány később őrnagy.

1807-ig Sopron vármegyében tevékenykedett, szónoki tehetsége már itt is megmutatkozott. 1805-ben országgyűlési követnek jelölték, de ekkor még kisebbségben maradt. 1806-ban egy beadvánnyal fordult megyéjéhez, melyet mint "hazájának és megyéjének alázatos, legkisebb szolgája holtig való hűségének bizonyására" vetett papírra. Ebben az emlékiratában szerinte három nagy veszedelem fenyegeti a magyarságot. Az első problémát az idegenek nemesítése okozza, a másodikat a betelepítés, míg a harmadik gond a külföldi mesterlegények konkurenciája. A beadványban szót ejt még a vallási türelmetlenségről is, és már ekkor is jelentkezik a magyar nyelv ügye iránti érzékenysége.

Az 1805-ös kudarc után sikerrel jutott be az 1807-es országgyűlés követei közé, ahol feltűnt bátor beszédeivel és szónoki tehetségével. Felszólalásának főbb témái közé tartozott a magyar nyelv ügye, a jobbágyság helyzetének javítása, a hibás pénz és vámpolitika. A magyar nyelv érdekében tett felszólalásait rokonszenvvel fogadták, de a jobbágyság helyzetének javítása céljából elmondott beszédei miatt sorra támadások érték képviselőtársaitól. Az udvar rosszallását a vám és pénzpolitika ügyében tett felszólalásával vívta ki. Ezért I. Ferenc külön kihallgatáson - ad audiendum verbum regium - fogadta, amelyen külön dorgálásban részesült. Felmerül a lehetősége annak, hogy már ekkor megkísérelték valamilyen udvari hivatallal az udvar pártjára állítani az 1807-es országgyűlés ellenzékének egyik vezérét. Hajthatatlansága azt eredményezte, hogy a hivatalos körök minden eszközzel megakadályozták, hogy a következő két országgyűlésen ne képviselhesse megyéjét. Felszólalásai országos elismertséget biztosítottak számára. Ezt jelzi, hogy a kor ünnepesti ódaköltője, Berzsenyi verset írt hozzá, Kazinczy Ferenc pedig levelet.

Az országos szereplés lehetőségétől megfosztva, megyéjében folytatta tevékenységét.

Elsősorban az ő érdeme volt, hogy Sopron-megye 1822/23-i nemzeti ellenállás idején az alkotmányvédő megyék közé tartozott. Az 1825-ös országgyűlésre egyhangúlag kiáltották ki Sopron megye rendjei követüknek, még a főispáni jelölést sem várva be.

Ezen a diétán fontos szerepet játszott az alkotmányvédő ellenzék egyik vezéréként. Továbbra is küzdött a magyar nyelv fejlesztéséért és jogainak elismertetéséért. Az 1825. november 3-i ülésen elhangzott felszólalása hatására Széchenyi megtette híres felajánlását a Magyar Tudós Társaság megalapítása céljából. (Széchenyiben már régóta érlelődött a gondolat, melyet most hozott nyilvánosság-ra.)

Nagy Pál tevékenysége nem korlátozódott csak a magyar nyelv ügyére. Ismét szót emelt a jobbágyság terheinek csökkentéséért. Támogatta a kormány tervét a jobbágytelken élő nemesek megadóztatására, természetesen ezért a tevékenységéért számos támadás érte. Céljai között szerepelt az egykori királyi biztosok és a királyi tanácsosok megbüntetésére az elkövetett törvénytelenések miatt. Országgyűlési magatartása elbizonytalanította az őt támogató megyei

nemességet. tekintélyének csökkenéséhez jelentősen hozzájárult az a tényező, hogy a maradiak támadásokat intéztek személye ellen. Mindezt az 1829-es megyei tisztújítás is jelzi, amikor is a közhangulat megváltozott irányában. Az általa írt és terjesztett irat célja, - amelyet 1830 elején szerkesztett - jóhírének visszaállítása. Védőiratában tagadta azt az ellene felhozott vádat hogy anyagi helyzetének a megromlása miatt hivatal "vadászására" adta volna a fejét. A dokumentumban már csak a jobbágyok sorsa iránti rokonszenve, és a főnemesség elleni ellenfoglalása vall a régi Nagy Pálra. Minden más, ami benne található, inkább megtorpanás, mint előrelépés Nagy Pál számára.

1830-tól kezdve megtörik felfelé ívelő politikai pályája, bukása kortársai szemében is egyre nyilvánvalóbbá válik. Személyes és családi ügyeinek intézése is nehézségekbe ütközik.

Adósságai fejében birtokai eladására kényszerül.

Eladott birtokai pótlására 1830 végén a kancelláriához, majd 1831-ben a királyhoz fordul. személyesen átnyújtott kérelmében felsorolta azon tetteit, amelyeket az udvar érdekében tett. A kérvény ügye 12 éven át húzódott, 1838-ban született meg az adományozásról a királyi döntés, és még 4 évre volt szükség ahhoz, hogy az adománylevelet is megkapja. A 470 holdas birtok egy Bükhöz közeli település mellett Csepregen terült el. A birtok volt hűségének záloga, ezzel tudta az udvar a szolgálatait számára biztosítani.

Az 1830-as országgyűlésen ismét követte megyéjének, de ekkor már nem játszik kiemelkedő szerepet, sőt, a kormányt támogatja, s jelentős szerepe van abban, hogy az országgyűlés fontos kérdései a bécsi udvar számára kedvezőbb formában oldódtak meg. A kortársak meglepődve vették tudomásul, hogy Felsőbüki - a korábbi ellenfél - a kormánynak megfelelően szavaz kényes kérdésekben.

A közvélemény ítélete nem maradt el, a pasquillusirodalom már a kormány emberei közé sorolta őt. Ennek jele, hogy egy, az összes követet jellemző verses felsorolásban az alábbiakat írták róla:

"Pali, Pali szép hiedet moslékkal fecselte bé
Hogy, hogy, hát csak spion volnál, és színnel sem magyar többé?
Eddig tisztelt képed mássát falamról leszakasztom
S ha felveszed, ha nem veszed, árnyékszékre akasztom."

1832 tavaszán Pálffy csődtömegének zárgondnoka lett. A kortársak közül sokan ezt baráti szívességgként értékelték. /Csengery, Horváth Mihály, Tóth Lőrinc stb./ Az idősebb Pálffy Ferenc birtoka 1818 után állt zár alatt; kb. 4 millió ezüstforint adósság terhelte. Évi jövedelme jelentős, kb. 600.000 forintra becsülték. Felsőbüki előtt két gondnoka volt, Szvetics Jakab és Mednyánszky Alajos. 1831-ben új zárgondnokot kellett választaniuk, de a Pálffy gróf által javasolt személyeket a kerületi tábla nem találta alkalmasnak, így a kancellár új jelentkező után nézett. Felsőbüki neve az 1832. február 21-i felterjesztésben szerepelt először. Megnyerte a kancellár bizalmát s az kérte a királyt, hogy nevezze ki Nagy Pált a birtok zárgondnokává. "... már csak azért is, hogy neki az előző országgyűlésen tett szónoklatok fejében a kívánatos megfelelő állás biztosítsák". Végül 1832. augusztus 4-kén Felsőbüki léphetett a volt zárgondnok helyébe. Így Nagy Pál jövedelme biztosítottá vált, s ezt az udvar országgyűlési szolgálatai jutalmának tekintette.

Pálffy nehezen fogadta csak el Felsőbüki személyét, többször is változtatni akart a döntésen. Ismét a kancellár segítségével sikerült győznie, és végül 1833. január 7-én átvette elődjétől a

zárgondnokság számadásait. Fizetése ezután elérte az évi 5400-6000 forintot is, sőt az uradalmon belüli utazások során napidíjat, eltartást és lótarast kapott. Jövedelme olyan magas lett, amekkorát csak az országos főméltóságot - nádori, kancellári, tárnoki, személynöki tisztség - viselők kaptak. Ez lett Felsőbüki megélhetésének forrása 1848-ig, valamint hűségének biztosítója a bécsi udvar felé.

Az 1832-es országgyűlésen ismét Nagy Pál képviselte Sopron vármegyét, követtársa Niczky János volt. Miután elvállalta Pálffy Ferenc gróf birtokainak zárgondnokságát, megerősödött a közvélemény korábbi gyanúja, hogy az így szerzett jövedelmet politikai célokra használja fel. A korábbi gyanakvás és bizalmatlanság személyével szemben tovább fokozódott a zárgondnokságnak köszönhetően. Országgyűlési tevékenységét két nagy csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a haladás ügyét szolgáló kérdésekben mondott szónoklatai sorolhatóak. A második csoportba a kormányt szolgáló cselekedetei tartoznak. De elmondhatjuk azt, hogy az országgyűlési magatartása nem utal egyértelműen kormány iránti elkötelezettségére.

Követutasításának megfelelően a haladó ellenzék tagjaival "vállvetve" küzdött a jobbágysors javításáért. Az elkészült törvények szövege körül fellángolt vitában - a jobbágyság számára tényleges azonnali hasznot jelentő kérdések: az írtások, a legelők, a pálinkafőzés, a bormérés stb. ügye - a királyt támogatta a rendek többségével szemben. Azonban ezekben a kérdésekben saját, évek alatt elért, megfogalmazott álláspontja mellett állt ki, s nem az uralkodót támogatta. Támogatta továbbá az örökváltság, az úriszék reformja s a jobbágyság személyes és vagyoni biztonsága ügyét is. Elveihez való hűségét jelzik felszólalásai a lengyelek ügyében, s kedvelt régi témájában: az arisztokrácia ostromozásában. Indulatoktól túlfűtött beszédet tartott a hitbizományok eltörlése mellett, bár hallgatóságának ekkor egyszerre felvillanhatott, a Pálffy birtokok zárgondnokaként támadta a hitbizományokat, s ezt az "állást" a kormánynak köszönheti.

Kapcsolata a kormánnyal számos más az országgyűlésen szereplő kérdésben is felmerült. Az országgyűlésen számos olyan kérdés is felvetődött, mely nem szerepelt az országgyűlés eredeti tárgysorozatában, de elvi, politikai jelentősége volt. Ezekben a kérdésekben a határozott követutasítás nélkül Nagy Pál többször tett szolgálatot a kormánynak. Erről tanúskodik pl. Kölcsey naplóbejegyzése Nagy Pál negatív szerepléséről az országgyűlési újság kérdésében, vagy a vallásügyi vitában. A kormány érdekében tett cselekedetet nem maradtak hatástalanok, a pasquillus-irodalom már csak negatív színeket talál országgyűlési szereplésének bemutatására.

1832-36-os országgyűlés törést jelent pályafutásán, ettől kezdve egyre jobban visszahúzódik. 1839-40-es országgyűlésen még ő megyéjének egyik követe, de jelentős szerepet már nem játszott. Ezután közel két évtizedig visszahúzódva él Pozsonyban és Bécsben, s végzi a zárgondnoksággal kapcsolatos feladatait.

Halált is a zárgondnoksággal hozhatjuk kapcsolatba. Wirkner Lajos így írta le: "Nagy a

nagy-szombati törvényszéknek szokta a zárgondnokság számadásait benyújtani. Mikor Pálffy gróf meghalt, a fia bepörölte a mödlingi járásbíróságnál". Nagy akkor Bécs mellett Inzensdorfon lakott és mivel úgy tudta, hogy az ügy nem Mödlinghez tartozik, tehát nem jelent meg a tárgyaláson , miért is távollétében tartották meg és 36000 forint kártérítésre ítélték. Minthogy magát igazságában hitte, nem fizetett, így az aggastyánt az adósok börtönébe zárták. Wirkner és egyéb barátai előteremtették a pénzt. Nagy kiszabadult, de a dolog teljesen megtörte. Felkereste Wirknert, pártfogásába ajánlotta gyermekeit, de ott Wirknernél enyhébb szélütés érte. "Más nemzetfia ilyenek után sírna, a magyar iszik." - jegyzi meg gúnyorosan Wirkner. Nagy ivásba fojtotta keservét és ezzel felidézte ismét a gutaütést, másnap meghalt. Számadásait teljesen rendben találták, a fenti összeget visszakapták barátai. A holttestet Bükre vitték, az ottani temetőben úgótikus síremlék alatt temették el.